

**แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์
ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย**
Guidelines for Organizing Activities for Development of Desirable Citizenship
Characteristics of Students of Social Studies Program, Faculty of Education, Loei
Rajabhat University

วีระนุช แยมยิ้ม Weeranuch Yamyim

ภัทร์ สาทสินธุ์ Phat Sartasin

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Social Studies Program, Faculty of Education, Loei Rajabhat University

Smilemile_46@hotmail.com

Haripunchai Review 06/12/2022

Haripunchai Review 19/01/2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา โดยมีประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง คือ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาทั้งหมด 6 หมู่เรียน จำนวน 157 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 มีเครื่องมือในการศึกษา คือ การระดมความคิดและแบบสอบถามความคิดเห็น มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์สถิติพื้นฐานทางการศึกษา เช่น ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า

นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มีแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์มากที่สุด 3 อันดับแรกเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รองลงมาคือ อาจารย์ให้ความสนใจแก่

นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และสุดท้ายคืออาจารย์ใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มีความเห็นว่าการจัดเป็นแนวทางที่มีลักษณะการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่นักเรียนในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ไม่ใช่เพียงแต่ในนักศึกษาระดับปริญญาตรีเท่านั้น พร้อมทั้งสอดแทรกมิติวิถีวัฒนธรรมของชุมชน การส่งเสริมการให้ความสำคัญกับอิสรภาพในการรับรู้ข่าวสารผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ : คุณลักษณะความเป็นพลเมือง พลเมืองอันพึงประสงค์ สังคมศึกษา

Abstract

This research article is a part of the research on Guidelines for Organizing Activities for Development of Desirable Citizenship Characteristics of Students of Social Studies Program, Faculty of Education, Loei Rajabhat University. The research explored the guidelines for organizing activities for the development of the desirable citizenship characteristics of the students of social studies program. Selected through purposive sampling, the population consisted of 157 students of social studies program in 6 sections in the second semester of academic year 2021. The research was conducted using brainstorming technique and survey. Then, the data analysis began with the collection of secondary data from relevant documents before the basic statistics analysis, such as standard deviation and mean of the sample, was performed. The findings revealed that, in order of importance, the top three results of the guidelines for organizing activities for the development of the desirable citizenship characteristics of the students of social studies program were teachers' acceptance of students' opinions (mean = 3.75), teachers' equal attention to each student in the class (mean = 3.73), and teachers' diverse teaching methods and materials (mean = 3.72). Furthermore, the guidelines for organizing activities for the development of the desirable citizenship characteristics of the students of social studies program should

promote citizenship in democratic system among primary and secondary school students, not just university students. It should also support the cultures of the community and the significance of media freedom through modern technologies for lifelong learning.

Keyword : Citizenship Characteristics, Desirable Citizenship, Social Studies

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีนั้น มีความสำคัญต่อทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม การสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีให้เกิดความเหมาะสมสำหรับสังคมนั้น ๆ มีความจำเป็น โดยให้เห็นคุณค่าในการมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องของการเป็นพลเมืองดีทำให้คนในสังคมเกิดการมีส่วนร่วมของการเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 1-2) ซึ่งคำว่า ความเป็นพลเมืองเป็นคำที่เริ่มใช้กันมากขึ้นในช่วง 2 ทศวรรษของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่พลัประชาชนในสังคมรวมตัวเข้าร่วมขับเคลื่อนกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเป็นอำนาจทางการเมืองที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐจนเกิดการเมืองของพลเมืองที่มีการขยายตัวและทำงานรูปแบบต่างๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจจากรัฐ เช่น องค์กร สมาคม องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข สื่อสาธารณะ การศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะการต่อต้านอำนาจทหารในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 และหลังจากนั้นมีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสังคม ทั้งด้านการศึกษา การเมือง สาธารณสุข สื่อสาธารณะ และการกระจายอำนาจ จนสามารถผลักดันให้เกิดรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ที่เกิดจากการขับเคลื่อนของภาคพลเมือง และเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเพราะประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มากที่สุด ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2558) ยังกล่าวอีกว่าปี พ.ศ. 2554 คำว่าพลเมืองเป็นคำสำคัญที่ได้รับการบันทึกไว้ในยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อันเป็นช่วงเวลาของปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างสูงในเรื่องของปัญหาประชาธิปไตยที่ได้สร้างความแตกแยกในสังคมไทยอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน แต่ความเป็นพลเมืองสำหรับคนไทยและสังคมไทยก็ยังไม่มีการทำความเข้าใจให้ตรงกัน และจากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการจากทุกทวีปมารวมตัวกันเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21

การศึกษาจะผลิตเฉพาะพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ได้ แต่ต้องผลิตพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกันในโลกนี้ได้ (learning to live together) รู้คิด รู้กระทำ เพื่อโลกในภาพรวมเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะค่านิยมและทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม มีสันติ มีสันติ และเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่ากันหรือสังคมแห่งการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (inclusive society) ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (UNESCO, 2014: online) นอกจากนี้ประเด็นเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองโลกยังได้รับความสนใจ ความสำคัญจากนานาประเทศทั้งในเชิงวิชาการและแนวปฏิบัติ ในด้านวิชาการแนวคิดเรื่องพลโลกศึกษาหรือ Global Citizenship Education (GCE) มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่นๆ เช่น Multicultural Education, Peace Education, Human Rights Education, Education for Sustainable Development, Education for International Understanding และ International Education (สำนักงานสภาการศึกษา, 2561) นอกจากนี้การอธิบายพลเมืองในประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับประชาสังคมเสมอ ดังเช่นงานของ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2542) กล่าวถึง ประชาสังคมว่าคือ กลุ่มองค์กรที่รวมขึ้นมาจากพลเมือง การเป็นประชาสังคม คือ ความเป็นพลเมืองไม่ใช่ปัจเจกชนนิยม สอดคล้องกับอนุชาติ พวงสำลี และ กฤติยา อาชวนิจกุล (2542) กล่าวว่าประชาสังคม คือการเมืองภาคประชาชน การรับรู้เรื่องประชาสังคมกับการพัฒนาพลเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการรับรู้ผ่านการเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ และสิ่งที่ปลูกฝังความเป็นพลเมืองของคนในชาติ คือการรับรู้และปลูกฝังผ่านแบบเรียน

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ตลอดจนการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดย สงกรานต์ บุญมีเกียรติ (2557 : 61) กล่าวว่าการพัฒนาผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนใช้องค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติจากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้การพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูประจำชั้น

ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียน จึงพิจารณาถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่สถานศึกษาต่างๆ จัดขึ้นแล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางได้กำหนดไว้ ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อนำไปสู่ความ เป็นมืออาชีพ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มุ่ง เสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณธรรม นำความรู้ ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคน เด็ก เป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง ในการพัฒนาให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ใน ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ สติปัญญา รวมถึงคุณธรรม จริยธรรม และประพฤติปฏิบัติตนให้ ถูกต้องตามบรรทัดฐานทางสังคม โดยการพัฒนาผลการเรียนรู้ในแต่ละด้าน สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (2554) กล่าวว่านักศึกษาต้องมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้ การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมเป็นปกติสุข สร้างสรรค์ และทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม นอกจากนั้นการใช้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชี ต้องพึงระมัดระวัง และคำนึงถึงผลกระทบที่ เกิดขึ้นต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งอาจารย์จะต้องสามารถเป็น แบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาทั้งในด้านคุณธรรม และจริยธรรม 1) มีความรู้และความเข้าใจในคุณค่าแห่ง วิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย เคารพและ สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันและสังคม 3) สามารถบริหารเวลาและปรับวิถีชีวิตอย่าง สร้างสรรค์ในสังคม 4) มีจิตสำนึก และพฤติกรรมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วน ตนอย่างมีคุณธรรม

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาสังคมศึกษาในชั้นเรียนรายวิชาต่างๆ พบว่านักศึกษามี บทบาทในการแสดงความคิดเห็นที่เปิดเผยมากขึ้น และมีความสนใจประเด็นทางด้านบทบาทหน้าที่ สิทธิ ของพลเมือง อันเนื่องมาจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวาง จึงส่งผลให้ นักศึกษากล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก เพราะเกิดการเรียนรู้จากสื่อตนเอง ดังนั้นจึงส่งผลต่อ การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อพัฒนาบัณฑิตสาขาสังคม ศึกษาให้เป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ที่ตอบโจทย์ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก อันเนื่องมาจากศาสตร์ ทางด้านสังคมศึกษา มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะทางชีวิต หรือการเป็นครูที่ดี และเป็นครูที่เก่ง แต่ในกระแสสังคมปัจจุบันรุมเร้าพฤติกรรมของนักศึกษาทำให้ขาดความรับผิดชอบ

ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน จึงเห็นควรว่าทำการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) และมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบการศึกษา โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ทั้งหมด 6 หมู่เรียน จำนวน 157 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยผู้ศึกษาทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาทุกคนในสาขาวิชาสังคมศึกษา

2. เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaires) เกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยมีการปรับแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และสามารถแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ตอนที่ 4 เป็นการสัมภาษณ์ และมีการสนทนากลุ่ม เพื่อถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1.การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaires) ของนักศึกษาสังคมศึกษาทุกชั้นปีต่อแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นำเสนอในรูปแบบตารางตัวเลขและคำอธิบายใต้ตาราง

ตอนที่ 2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการระดมความคิด (Brainstorm) เพื่อหาต้นแบบของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นำเสนอในรูปแบบการอธิบายเนื้อหาเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (Content Analysis) ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ใช้วิธีการรวบรวมแล้วประมวลสรุป นำเสนอในรูปความเรียง

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ 2) ค่าเฉลี่ย (ประสาท เนื่องเฉลิม, 2556: 224-225) และ3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ประสาท เนื่องเฉลิม, 2556: 228)

ผลการวิจัย

แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นจากประชากรในการศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา เพื่อแสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาทั้งหมดจำนวน 6 หมู่เรียน จำนวน 157 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ผู้วิจัยจึงนำเสนอในรูปตารางและความเรียง ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น

หัวข้อ	ร้อยละ				$\bar{x}$	S.D.
	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)		
1. อาจารย์มีการเตรียมการสอนที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์	66.3	28.1	5.1	0.5	3.60	0.61
2. การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	64.8	30.1	3.6	1.5	3.58	0.63
3. เนื้อหาที่สอนทันสมัยและสอดคล้องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริง	58.2	34.2	6.1	1.0	3.49	0.68
4. อาจารย์แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจน	52.0	34.7	12.2	1.0	3.38	0.73
5. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์	52.6	36.7	9.7	1.0	3.41	0.70
6. อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและรายบุคคล	50.5	37.2	10.7	1.5	3.37	0.73
7. อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันอภิปราย	43.4	38.3	15.3	3.1	3.22	0.81
8. กิจกรรมการเรียนที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์มีความน่าสนใจ	50.5	38.3	9.2	2.0	3.37	0.73
9. อาจารย์ให้โอกาสนักศึกษาซักถามปัญหา	43.9	17.3	0.5	38.3	3.26	0.75
10. อาจารย์ใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย	77.0	18.9	3.6	0.5	3.72	0.55
11. อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา	76.0	23.0	1.0	0.0	3.75	0.45

หัวข้อ	ร้อยละ				$\bar{x}$	S.D.
	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)		
12. อาจารย์ให้ความสนใจแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน	76.5	20.9	2.0	0.5	3.73	0.51
13. อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ	71.9	26.0	2.0	0.0	3.70	0.50
14. อาจารย์ตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาในการทำกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์	74.0	23.0	3.1	0.0	3.71	0.51
15. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต	58.7	38.3	2.6	0.5	3.55	0.57
16. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการมีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเองและสังคม	59.2	37.8	2.6	0.5	3.56	0.57
17. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการมีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม	61.7	35.5	2.6	0.0	3.59	0.54
18. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ	64.8	30.6	4.1	0.5	3.60	0.59
19. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์	63.8	29.1	7.1	0.0	3.57	0.62
20. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการเคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ของสังคม	61.2	33.2	5.6	0.0	3.56	0.60

จากตารางที่ 1 จากการสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น ของนักศึกษาสาขาวิชา สังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มากที่สุด 3 อันดับแรกเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 รองลงมาคือ อาจารย์ให้ความสนใจแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 และสุดท้ายคืออาจารย์ใช้วิธีการสอน และใช้สื่ออย่างหลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากการสำรวจข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัด กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ รวมถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ย 4 ลำดับ ดังนี้คือ (1) อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา รองลงมาคือ (2) อาจารย์ให้ความสนใจแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน และสุดท้ายคือ (3) อาจารย์ใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยประเด็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความคิดและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ควรมีส่วนหลัก 3 ด้านประกอบกัน กล่าวคือ (1) ความเป็นพลเมืองในมิติ การเมือง (2) ความเป็นพลเมืองในมิติเศรษฐกิจและสังคม และ (3) ความเป็นพลเมืองในมิติหน้าที่พลเมือง โดยมีความคิดเห็นว่าแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ควรจัดเป็นแนวทางลักษณะที่ควรมีการส่งเสริมและจัดทำหลักสูตรความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยให้กับเยาวชน ตั้งแต่นักเรียนในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ไม่ใช่เพียงแต่ในนักศึกษาระดับปริญญาตรีเท่านั้น เนื่องจากทุกระดับมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งสอดแทรกมิติวิถีวัฒนธรรมของชุมชน ลักษณะเฉพาะความเป็นชุมชนสำหรับการเป็น

พลเมืองที่ดี และการส่งเสริมการให้ความสำคัญกับอิสรภาพในการรับรู้ข่าวสาร ความก้าวหน้า และทันสมัย ผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเยาวชนต่อไป

ในด้านของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์จะต้องประกอบด้วย (1) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรและสังคม (2) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ (3) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต และ (4) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ข้อค้นพบดังกล่าวทำให้ได้แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อไปปรับประยุกต์ใช้ในครั้งต่อไป และทราบถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ต้องการและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผลการวิจัยดังกล่าวช่วยให้ผู้สอนได้แนวทางในการจัดกิจกรรมและแนวทางการสอนที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ที่สร้างความแข็งแกร่งและเยาวชนที่ตามสังคมต้องการ ให้เป็นไปตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ที่ประกอบด้วย

(1) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วลัย พานิช (2542) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีนั้น สิ่งสำคัญคือการรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของสังคม การรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม จะทำให้สังคมยอมดีขึ้นได้ด้วยการกระทำของคนในสังคมจึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน การกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมส่วนรวม พลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เริ่มต้นที่ตนเอง คือร่วมแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง

(2) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ โดยทาง ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) ได้อธิบายคุณสมบัติของพลเมืองในข้อนี้ว่าเป็นการรู้จักการเคารพสิทธิผู้อื่น ทุกคนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพความแตกต่างและยอมรับความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นความเป็นผู้นำและผู้ตาม ดังนั้นเพื่อไม่ให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก คุณลักษณะพลเมืองที่ดีจึงต้องยอมรับและเคารพ

ความแตกต่างของกันและกันและยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะคิดเห็นแตกต่างจากตนเองได้เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกัน

(3) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต โดยทางด้าน ชีระพงษ์ วงษ์นา (2557) ระบุว่า การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว คือคุณลักษณะพลเมืองที่ดี ซึ่งได้แก่ การลดความเห็นแก่ตัว และเสียสละร่างกายและใจเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติ รวมทั้งการมีวินัย ซึ่งได้แก่ การฝึกกาย วาจา และใจ ให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม เพื่อให้การปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกันของกลุ่มในสังคมนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังนั้นตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริตดังกล่าว จึงหมายถึงรวมถึงการมีความจริงใจ ไม่มีอคติ ปฏิบัติตน ปฏิบัติงานตรงไปตรงมาตามระเบียบปฏิบัติ ไม่ใช่เล่ห์เหลี่ยมหรือกลโกง ไม่ทำแบบ “คดในข้อ งอในกระดูก” นอกจากนี้การทำงานต้องอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและมีมิตรจิตต่อกัน ไม่หวาดระแวงแครงใจกันหรือไม่เชื่อถือผู้อื่นนอกจากตนเอง

(4) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยทางด้าน ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2558) กล่าวว่าควรเคารพหลักความเสมอภาค เพราะทุกคนล้วนเท่าเทียมกัน ดังนั้นคุณลักษณะพลเมืองที่ดีจึงต้องเคารพหลักความเสมอภาคและเห็นผู้อื่นเท่าเทียมกันกับตน ซึ่งการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เช่น ยึดหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งไม่ได้ให้ผู้นึงผู้ใดมีสิทธิเหนือผู้อื่น ทั้งนี้การมีเหตุผลและรับฟังความคิดของผู้อื่น ได้แก่ การแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล การรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ อีกทั้งยังหมายถึงการเคารพระเบียบของสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์

ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

จากภาพที่ 1 แสดงถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ได้จากการสังเคราะห์จากการระดมความคิดและแบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งจากภาพนี้ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ที่เสนอโดยคณาจารย์ในกลุ่มสาระสังคมศึกษาและนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่การยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน การให้ความเสมอภาคเท่าเทียมแก่กัน และกัน ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน จัดให้มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย การใช้สื่อดิจิทัล การใช้ชุดความรู้นานาชาติ ทั้งในอาจารย์รุ่นใหม่และรุ่นเก่า อีกทั้งมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสุดท้ายการเสริมแรงให้ผู้เรียนส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะผู้ให้ข้อมูลมองว่าการปิดกั้นทางความคิดและการเรียนรู้จะส่งผลให้ผู้เรียนเปรียบเสมือนนกในกะลา ที่ไม่กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ และไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้สอนหรือสถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเวทีประชุม สัมมนาหรือกิจกรรมทางวิชาการและทำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นในสังคมประชาธิปไตยทุกภาคการศึกษา รวมถึงควรเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น โรงเรียน วัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ เข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองเพื่อให้เห็นว่าองค์กรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาพลเมือง

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ทวีศักดิ์ สรุชาติธารรัตน์. 2543. *อำนาจรัฐกับการสร้างแบบอย่างพลเมืองดี: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษา สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://tdc.thailis.or.th/tdc/> (เข้าถึงเมื่อ 2 พฤษภาคม 2564).
- ทิพย์พพร ตันติสุนทร. (2558). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา.
- ธีระพงษ์ วงษ์นา. (2557). “ความเป็นธรรม หลากมิติ หลายมุมมอง สู้ดัชนีชี้วัดทางสังคม”. *วารสารธรรมศาสตร์*, 33(2), 131-150.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่คน*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- เลิศชาย ศิริชัย. (2542). *การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบบโรงเรียน*. ในอนุชาติ พวงสำลี และ กฤติยา อาชวนิจกุล (บ.ก). *ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วลัย พานิช. (2542). *ความเป็นพลเมืองดีในวิชาสังคมศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา ประมวลบทความการเรียนการสอนและการวิจัยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงกรานต์ บุญมีเกียรติ. (2557). *แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนกีฬา สังกัดสถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุชาติ พวงสำลี และกฤติยา อาชวนิจกุล (บ.ก). *ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. มคอ. 2 รายละเอียดหลักสูตร*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.thaiall.com/tqf/> [วันที่ 25 มีนาคม 2566].

สำนักงานสภาการศึกษา 2018. *รายงานการวิจัยการส่งเสริมการสร้างพลเมืองโลก : ประสิทธิภาพระหว่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาการศึกษา.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. 2542. *ส่วนรวมที่มีใช้รัฐ : ความหมายประชาสังคม*. ในอนุชาติ พวงสำลี และกฤติยา อาชวนิจกุล (บ.ก). *ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อนุชาติ พวงสำลี และกฤติยา อาชวนิจกุล. (2542). *ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

UNESCO. (2014). *Global Citizenship Education: Preparing learners for the challenges of the twenty-first century*. Retrieved January 8, 2020, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227729>